IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 22 Issue 01 IYUN 2026

MUSIQIY ESHITISH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI VA MULTIMEDIA VOSITALARIDAN FOYDALANISH METODIKASINI RIVOJLANTIRISH

Rustamova Odina Bahrom qizi
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Maktabgacha ta'lim kafedrasi
5Musiqa 23- guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda multimedia vositalaridan foydalanishning pedagogik va didaktik imkoniyatlari tahlil qilingan. Musiqiy ta'lim jarayonida audio, video, interaktiv dasturlar, mobil ilovalar va elektron ta'lim resurslaridan foydalanishning nazariy asoslari hamda amaliy jihatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari multimedia texnologiyalarining o'quvchilarning musiqiy idroki, ritm hissi, musiqiy xotirasi va ijodiy faolligini rivojlantirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi. Shuningdek, musiqiy ta'lim jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilishning samarali metodik yondashuvlari tavsiflangan.

Kalit so'zlar: musiqiy eshitish, multimedia texnologiyalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, musiqiy ta'lim, ritm hissi, musiqiy xotira, interaktiv ta'lim, raqamli pedagogika, musiqiy idrok, innovatsion texnologiyalar.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimining raqamlashtirilishi natijasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) barcha fanlar qatori musiqa ta'limi sohasiga ham keng kirib kelmoqda. Zamonaviy texnologiyalar o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish, xususan, musiqiy eshitish qobiliyatini shakllantirish va takomillashtirish uchun yangi pedagogik imkoniyatlarni yaratmoqda. Multimedia vositalari yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar musiqiy materiallarni idrok etish samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning qiziqishini kuchaytiradi hamda ta'lim jarayonini interfaol tusga keltiradi. Ta'lim tizimining raqamlashtirilishi sharoitida o'quvchilarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Musiqa ta'limi ham bundan mustasno emas. Bugungi kunda musiqiy ta'lim mazmunini boyitish va o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanilmoqda.

Musiqiy eshitish qobiliyati musiqiy ta'limning asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, u tovushlarning balandligi, davomiyligi, ritmik tuzilishi, tembri va emotsional mazmunini anglash imkonini beradi. Ushbu qobiliyatni rivojlantirishda axborot texnologiyalari muhim didaktik vosita sifatida xizmat qiladi. Chunki raqamli texnologiyalar musiqiy asarlarni yuqori sifatda tinglash, tovushlarni taqqoslash, ritmik mashqlarni bajarish va individual ta'limni tashkil etish imkonini beradi. Multimedia vositalarining eng muhim afzalligi shundaki, ular bir vaqtning o'zida bir necha analizatorlarga – eshitish, ko'rish va harakat sezgilariga ta'sir ko'rsatadi. Natijada o'quvchilar musiqiy materialni yanada chuqurroq idrok etadilar va uzoq muddat xotirada saqlab qoladilar. Shuningdek, multimedia vositalari musiqiy mashg'ulotlarning ko'rgazmaliligini oshirib, o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Musiqiy eshitish qobiliyati musiqiy faoliyatning asosiy komponentlaridan biri bo'lib, musiqani tinglash, idrok etish, kuylash va ijro etish jarayonlarining samaradorligini belgilaydi. Shu sababli mazkur qobiliyatni rivojlantirishning zamonaviy vositalarini tadqiq etish pedagogika fanining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, kuzatish va tizimlashtirish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, musiqiy ta'lim amaliyotida qo'llanilayotgan multimedia vositalarining pedagogik samaradorligi nazariy jihatdan o'rganildi. Musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda multimedia vositalarining didaktik ahamiyatiç Multimedia vositalari o'quvchilarning eshitish va ko'rish analizatorlariga bir vaqtning o'zida ta'sir etib, ta'lim samaradorligini oshiradi. Audio, video va interaktiv resurslar yordamida o'quvchilar musiqiy materialni chuqurroq idrok etish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Multimedia texnologiyalarining didaktik afzalliklari quyidagilardan iborat:

- musiqiy materiallarni ko'rgazmali tarzda taqdim etish;
- musiqiy asarlarni sifatli tinglash imkoniyatini yaratish;
- musiqiy tafakkur va xotirani rivojlantirish;
- mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish;
- ta'lim jarayonining interaktivligini ta'minlash;
- o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish.

Ushbu imkoniyatlar musiqiy eshitish qobiliyatini shakllantirish va rivojlantirishda muhim didaktik omil sifatida namoyon bo'ladi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi. Musiqa mashg'ulotlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bir necha metodik yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Audio texnologiyalar. Audio yozuvlar orqali o'quvchilar turli janrdagi musiqiy asarlarni tinglaydilar, tovushlarning balandligi, tembri va ritmik xususiyatlarini farqlashni o'rganadilar. Bunday faoliyat melodik va ritmik eshitishni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Video va animatsion resurslar: Video materiallar professional ijrochilar faoliyatini kuzatish, cholg'u asboblarining imkoniyatlarini o'rganish hamda musiqiy obrazlarni yaxlit idrok etish imkonini beradi. Animatsion materiallar esa ayniqsa maktabgacha va boshlang'ich ta'lim yoshidagi bolalarning qiziqishini oshiradi.

Interaktiv dasturlar va mobil ilovalar: Zamonaviy dasturiy vositalar yordamida notalarni aniqlash, ritmik mashqlarni bajarish, musiqiy diktantlar yozish va tovushlarni farqlash bo'yicha topshiriqlar bajariladi. Bunday faoliyat o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Interaktiv doskalar yordamida notalar, ritmik sxemalar va musiqiy topshiriqlarni vizual tarzda namoyish etish mumkin. Elektron darsliklar esa nazariy va amaliy bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari va muhokama. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. Multimedia vositalari yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlarda o'quvchilarning musiqiy materialni idrok etish darajasi an'anaviy metodlarga nisbatan yuqoriroq bo'lishi kuzatildi.

Audio va video materiallardan muntazam foydalanish o'quvchilarning ritm hissini, musiqiy xotirasini va tovushlarni farqlash qobiliyatini rivojlantiradi. Interaktiv dasturlar esa o'quvchilarni faol ishtirok etishga undab, ta'lim jarayonining individuallashuvini ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatadiki, multimedia texnologiyalari musiqiy ta'limning nafaqat mazmunini boyitadi, balki o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini ham sezilarli darajada oshiradi. Bu esa musiqiy qobiliyatlarning yanada samarali rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va multimedia vositalaridan foydalanish zamonaviy musiqa ta'limining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Multimedia texnologiyalari o'quvchilarning musiqiy idroki, ritm hissi, musiqiy

xotirasi va ijodiy faolligini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ta’lim jarayonida audio, video, interaktiv dasturlar va mobil ilovalardan maqsadli foydalanish musiqiy ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois musiqa pedagoglari tomonidan raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish metodikasini takomillashtirish dolzarb vazifa sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sharipova G. Musiqa o’qitish metodikasi. Toshkent, TDPU, 2014.
2. Omonov Sh. Maktabda musiqa to’garaklarini tashkil etish. Toshkent, 2018
3. Mansurova G. Xorshunoslik va xor jamoalari bilan ishlash. Toshkent, 2019.
4. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2018.
5. Azizov A. Musiqa nazariyasi va xrestomatiya. Toshkent, 2021.
6. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. Musiqa madaniyati fanining o‘quv dasturi. – Toshkent, 2023.
7. Azizova F. Boshlang‘ich sinf o’quvchilarining musiqiy idrokini shakllantirish usullari. Pedagogika jurnali, 2022.